

HISTÒRIA D'ESPLUGUES

La guerra civil vista pel soldat Joan Amigó i Solsona a través de les seves cartes

Santi Campo

Les cartes del Joan Amigó Solsona ens les va fer arribar la Mercè Masot i Amigó a principis de l'any passat a la Junta del Grup d'Estudis i ens vam plantejar de fer un acte sobre la guerra partint principalment de les experiències que trobéssim dels soldats espluguins que van anar a la guerra.

Trobareu tant la informació sobre el context de la guerra com sobre les diferents experiències personals en la nostra pàgina web en la crònica de la Conferència *Espluguins a la Guerra. La lleva del biberó* que Santi Campo i Enric Giner van fer el 13 de desembre del 2023 a les 19.30 a l'Avenç Centre Cultural.

La Mercè va explicar que quan eren petites ella i la seva germana Maria Teresa sabien que un germà de la mare havia mort a la guerra, però aquest era un tema que a casa no se'n podia parlar. Al cap de molts anys fent obres a casa la Maria Teresa va trobar una capsa de fusta plena de cartes, fotografies, documents, entre ells el certificat de defunció del Joan. La Maria Teresa i la Mercè Caraltó, filla de la Mercè, van fer moltes gestions, la darrera el 23 de juliol de 2004 davant de la Comissió Interdepar-

tamental per l'estudi de Fosses Comunes de la Generalitat de Catalunya i van aportar mostres d'ADN per poder identificar les restes si es trobaven. Aquestes gestions no han servit per trobar cap informació.

Va néixer a Esplugues el 2 de gener de 1918. Tenim un total de trenta cartes seves, tres del seu cosí Josep Amigó Pagès on diu a la família que el Joan ha estat ferit i una de la seva promesa la Teresa Torres que explica coses quotidianes de la vida a la rereguarda i de la necessitat d'espavilar-se per buscar menjar.

El Joan es preocupa per la família, pels amics, per la família de Sitges que l'acull a casa seva, pels refugiats que són a casa dels pares. Les seves cartes, totes en castellà menys la primera, descriuen la seva realitat explicada al moment que la viu i aquesta immediata els dona un gran interès. La

diferència amb un dietari o unes memòries escrites a posteriori és que aquestes últimes estan passades pel filtre de la memòria.

En les seves cartes veiem la personalitat del Joan, com viuen els soldats la vida militar i com es viu la guerra a la rereguarda. Les cartes ens mostren un Joan positiu que s'adapta bé a les situacions que viu, que mostra una preocupació per les persones amb les quals conviu i que no té por perquè

EDITORIAL

Segurament estem vivint un canvi global molt important i a molts nivells, però no és l'únic que hi ha hagut al llarg dels temps; el món d'avui no té res a veure amb el que era d'ençà que en tenim coneixement. El que aquesta vegada té de diferent és la rapidesa amb què s'està produint.

Si ens centrem en el canvi climàtic, que aquest probablement serà el que ho modificarà gairebé tot, podem veure que al nostre país li ha tocat

el rebre bastant, les sequeres a l'Àrea Mediterrània s'esperen extremes i imprevisibles. Tots tenim una gran responsabilitat a l'hora de millorar o empitjorar les coses, però com sempre qui mana té més que ningú d'obligació de fer-ho bé. I aquests han decidit fer servir una eina que es diu "Pla de Sequera", que durarà fins que ploqui molt, suposem.

Sobretot els que vivim a l'àrea metropolitana i en particu-

lar els que vivim a Esplugues estem desorientats. Ens parlen de sostenibilitat, de reciclatge, d'estalvi, de conscienciació, de solidaritat, i podem dir que la majoria obeeix i compleix. Però tot això és compatible amb la construcció desafortunada d'habitatges que hi ha al nostre poble? Aquests seran ocupats per milers de famílies consumidores de l'aigua que no tenim.

La superpoblació de la nostra

ciutat a on ens porta? Dinars, poder, a on exactament? No creiem que sigui el futur més optimista pels que ja hi vivim i pels que vindran.

Des de sempre el Grup d'Estudis d'Esplugues treballem per mantenir la memòria del nostre passat, conscients que no podem renunciar a la modernitat i al confort. Ens agradaria creure que hi ha una planificació de futur que ens protegirà de properes mancances.

està convençut que cal guanyar la guerra als feixistes. Sabem que les situacions extremes poden treure el pitjor d'algunes persones: egoisme, traïció..., però també el millor d'unes altres: solidaritat, preocupació pels altres. El Joan Amigó és sense cap dubte dels segons.

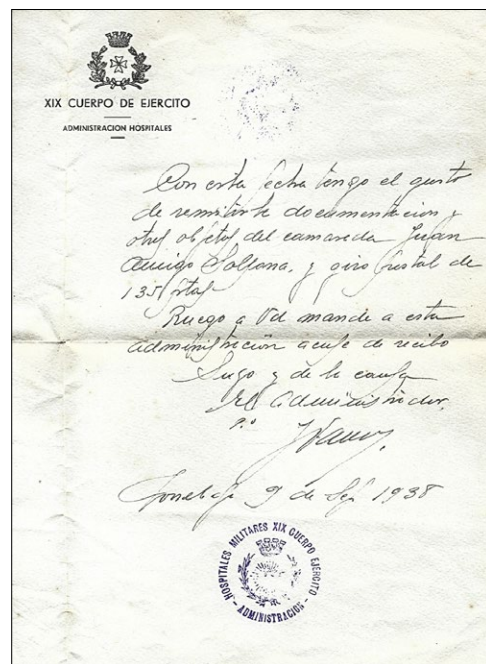
De la seva vida quotidiana com a soldat parla del menjar, comentant alguns extrems com el dia de la república i el xai que van comprar entre cinc companys. Ens parla també del seu cosí i el amic que fa, del fred i del que fan per combatre'l amb l'anècdota que com que cada soldat tenia una manta es van ajuntar 5 companys i van posar les 5 mantas a sobre i així poder suportar millor el fred, o del conyac que els donaven. L'arribada de les cartes i dels paquets és una preocupació constant. Entre les coses que necessita destaca, el paper i els segells, per poder escriure cartes, el tabac i roba en diferents moments. Pel que fa al menjar també agraeix els paquets que li arriben i comenta que els comparteix amb els companys. Al 8 d'abril hi ha un canvi però, ja que els comenta que a Esplugues deuen passar gana. També comenta la solidaritat de la gent dels diferents llocs on viu com el cas de la família de Sitges on s'hostatja o de la família que li renta la

roba a Manzanares. En una de les últimes cartes demana roba d'estiu.

Mostra també una gran preocupació per com estan la família, la promesa i els amics a la rereguarda. Al principi comenta la seva situació però després es mostra preocupat pels bombardejos i pels refugis, per la falta de menjar, pel refugiats que tenen acollits els pares. Pregunta si són castellans i la broma sobre el fet que està bé que aprenguin castellà i sobre el que diu la seva germana que la seva mare sembla ja "una castellana de pura cepa". També li diu a la mare que li escrigui i que no es preocupi si ho fa malament però que si no ho fa tindran més coses per explicar-se quan tornin bé. Un dels elements importants de la guerra és el gran esforç que es va fer a Catalunya per recollir persones que fugien dels llocs ocupats pels feixistes. També cal destacar que els bombardejos sistemàtics sobre la població civil que es van aplicar durant la segona guerra mundial van ser assajats per nazis i feixistes italians a la guerra d'Espanya, a Catalunya van morir més de tres mil persones gairebé totes civils pels bombardejos a diferents poblacions catalanes. La seva primera carta és del 9 de febrer de 1937 des de Sitges, la darrera carta del 24 de maig de 1938 al Front del Terol. A partir

d'aquí tot el que sabem d'ell és per les cartes del seu cosí Josep Amigó Pagès que en una carta del 31 de maig comunica als pares que en Joan ha estat ferit lleument al cap al seu costat i en dues cartes posteriors, del 4 i 10 de juny, els diu que evoluciona bé de la seva ferida. A partir d'aquí la família deixa de rebre informació ni del Josep ni del Joan. Sabem també que la família el 15 de juliol envia un escrit al XIX cos de l'exèrcit, 66 divisió, 212 brigada, on estava destinat, la resposta del 31 d'agost comunica que el soldat Joan Amigó havia mort a l'hospital de Torrebaixa (al racó d'Ademús, zona castellanoparlant del País Valencià) i que aviat enviaran el certificat de defunció i les seves pertinences. El 9 de setembre de 1938 l'administració d'Hospitals del XIX Cos de l'exèrcit comuniquen a la família que envien les seves pertinences i un gir de 135 ptes del camarada Joan Amigó.

Malgrat que la família va saber que havia mort, no sap encara on va ser enterrat.

Fragments de les cartes de Joan Amigó. Seleccionats per Santi Campo

A través de les seves cartes sabem que el 8 de desembre del 1937 arriba a Sitges per fer la instrucció militar en el 3r batalló Centre núm. 3, 3ª companyia. També sabem que al dia següent de la seva arribada s'allotja en la casa particular de Rafael Marsal. (c. de la Ribera 23 de Sitges).

La primera carta és del 9 de desembre i és l'única en català:

Estimats pares:

Espero que en rebre la present esteu bé de salut com és la meva. En primer lloc us he de dir que no som a Castelldefels

com ja heu vist a dalt. Vam arribar a les 6 de la tarda i poc després vam sopar (si en podeu dir sopar), un cullerot de suc amb dos fideus i carn russa i un tros de pa. Dormim en un garaig que estem com arengades i ara som al dematí i esperem el cafè, que en diuen, sense sucre. Tinc tant coses a dir que no sé que explicau'se. Dos o tres dies abans de venir passeu per l'Hospitalet a ca l'oncle que us darà una ampolla de conyac i em compreu una [...] i una mica de menjar.

Per venir aquí ja us escriuré un altre cop perquè encara no ho sé. La direcció és aquesta [al final de la pàgina].

Es despedeix el vostre fill que és Joan Amigó.

Al cap d'una setmana envia una segona carta on diu que ha rebut un paquet de la seva padrina i que espera la visita del pare i la seva xicoteta. Els demana que portin sucre per la casa on dorm i "que s'ho mereixen tot". Una constant de les cartes és la preocupació per la família i les persones que l'envolten.

Podem seguir també el seu recorregut, viatge en tren a València el 29 de gener. D'aquí viatja en tren a Manzanares (a prop de Ciudad Real) per fer la instrucció del

66 Divisió, 20 cos de l'exèrcit, 3r batalló, 1ª companyia Nuevo Grupo de Barcelona. El 14 de març tornen en tren a València i passen per la ciutat "que per cert és molt bonica". A la carta del dia 17 diu que el seu destí és la Puebla de Valverde que és al final de tren. Després tres dies camina fins la tercera línia de foc en el front de Llevant. El 28 de març és al front de Terol. En la carta del dia 14 diu que van destí de València bastant animats i que no coneixen el seu destí, el dia 17 ja són en tercera línia del front a 5 km dels "feixistes". Es troba amb dos nois, l'Àngel i el seu cosí Josep que havien coincidit a Sitges. Diu que feia molt de fred i explica que s'han ajuntat 5 i posant les 5 mantes a sobre no han passat fred. A la carta del dia 21 comenta la irregularitat amb què arriben les cartes i el paquets i mostra preocupació pels bombardejos a Barcelona i diu que li han tallat el cabell per motius d'higiene. El dia 25 comenta que si no escriu més és perquè no tenen temps ni estris, es queixa del fred i que hi fan front amb el conyac que els donen. El dia 28 comenta que ha rebut 5 cartes i al comentari sobre que tenen ganes de veure'l contesta que abans han d'acabar amb els feixistes.

L'1 d'abril es preocupa perquè no enviïn el pare a fer fortificacions perquè ja no té edat, els pregunta pels refugiats que tenen a casa i si són catalans. Diu que ha rebut uns quants paquets i que necessita roba d'estiu. El dia 8 lamenta que probablement passin gana a Esplugues i que entre 5 companys van comprar un xai i que van tenir per dos dies. La Teresa li va dir que havien fet un refugi. El dia 10 comenten que ha rebut carta del novio de la seva germana i que li havia contestat. Comenten el tema dels refugiats i fa broma amb el tema del castellà amb la mare que ja sembla "castellana de pura cepa", també li diu a la mare que li escrigui i que no pateixi si ho fa malament i fa broma dient que si no li escriu tindrà més coses a explicar-li quan es vegi. També diu que "no tengo miedo, muy al contrario". Li sap greu que cridin al Ramon perquè té obligacions familiars però no el Tòfol que és jove com ell i també té el deure de defensar la pàtria. El dia 17 comenta que el dia de la república van tenir un dinar especial i que està content de tenir el seu cosí i l'Àngel al costat. La darrera carta és del 14 de maig i explica que ha rebut un munt de cartes, dues dels

pares, quatre de la núvia i dues del germà que encara que no tingui diners s'ho passa bé ballant. El 30 de maig de 1938 el fereixen superficialment al cap al costat del seu cosí Josep, no hi ha cap carta més.

A partir d'aquí en tenim tres del seu cosí Josep Amigó i Pagès que explica la ferida i la seva evolució i una de la seva xicota, la Teresa, del 18 de juny i explica les dificultats que hi havia per trobar menjar i com la gent ha d'espavilar-se per poder menjar. Explica que han anat a Roses de Llobregat a buscar faves i que van tornar per la muntanya perquè no els hi prenguessin. I també d'un viatge molt més llarg, de 5 dies a Solsona, per veure la seva mare on explica les dificultats per desplaçar-se.

El 31 de maig el Josep explica que l'han ferit lleument al cap però que no és greu i està en un hospital. El 4 de juny tranquil·litza els pares dient que a través dels oficials ha sabut que el Joan estava bé. El 10 de juny diu que té una petita ferida al cap i el 21 que està fora de l'hospital a un poble de la rereguarda amb els seu amic Àngel que han estat junts des de la instrucció a Sitges i que també ha estat ferit.

ASSEMBLEA DEL GRUP D'ESTUDIS D'ESPLUGUES - Anna Maria Marco

Assemblea ordinària grup d'Estudis d'Esplugues de Llobregat (GEE) 2024

El passat 18 de gener vaig assistir per primera vegada a l'Assemblea Ordinària del Grup d'Estudis d'Esplugues de Llobregat. Em vaig situar força amunt de les fileres de butaques, la qual cosa em

va permetre tenir una visió general de tot el que va anar succeint.

Lluny de semblar un acte de tràmit (que es fa perquè així ho indiquen els estatuts de les entitats), vaig gaudir d'una trobada pròxima, transparent i familiar. Ho vaig percebre com el gran moment de presentar als socis i sòcies tots els temes relacionats amb tot el treballat, organitzat i

posat en marxa. Una exposició feta amb molta cura, responsabilitat i il·lusió a través de la qual es va poder veure l'evolució i creixement de l'entitat al llarg de l'any 2023.

Es va mostrar i aprovar l'estat de comptes, també les activitats i xerrades previstes per aquest any. Recollint una proposta dels socis de l'any passat, es va notificar que es continuaran fent les sortides en cap de setmana, ja que són més exitoses. També, en relació amb les xerrades, es va informar de la decisió de suprimir la conferència que se solia fer al desembre per la complexitat que generava. Fer-la en un més de moltes festivitats, condicionant la participació dels socis, i sense poder disposar del Casal Cultural Robert Brilles, l'encarria força.

Els socis, que compartien

amb mi el que exposaven la Rosa Abós (presidenta de l'entitat) i el Miquel Casellas (tresorer de la mateixa), els van anar escoltant amb atenció, mostrant un gran sentit de pertinença a l'entitat, que em va cridar molt

l'atenció i que es va fer palès en el torn de preguntes i suggeriments. En aquell moment, on es va donar veu a tots els socis i sòcies, vaig copsar ràpidament l'interès per conèixer més, fer propostes de millora, i el que em va agradar molt; voler posar cares als membres de la Junta quan es va expressar el desig de fer un

repàs de les persones que la formaven.

També vam viure un moment molt emotiu quan la Rosa Abós ens va comunicar que el Joan Puiggròs deixava la junta després de vint anys sent membre. Es va voler reconèixer la seva important tasca, dedicació i treball amb unes boniques paraules de la Rosa. Després, vam poder sentir al Joan Puiggròs acomiadar-se. La seva empremta queda en aquesta entitat sens dubte.

Vaig viure una trobada d'un grup de persones amb voluntat de vetllar, mantenir i fer créixer la cultura i tradicions de la nostra vila que tant estimen, integrant totes les diferents opinions i fent un lloc a tothom qui vulgui participar d'aquest propòsit. Una entitat compromesa, activa, motivada i, per sobre de tot, familiar.

Encesa de torres, talaies i talaiots de la Mediterrània pels Drets Humans

Aquesta activitat del Grup d'Estudis d'Esplugues potser us sorprendrà, no hi havíem participat mai. És un projecte nascut a Mallorca l'any 2016, actualment organitzat per diverses entitats internacionals i coordinada per l'Institut Ramon Muntaner. La iniciativa s'ha estès per Catalunya, Aragó, València, Múrcia i Andalusia i altres països com Líban, Marroc o Tunísia. És una encesa simultània de bengales de fum a les 13 h, i de torxes i senyals lluminosos a les 18:30 h.

Podríem dir que és una doble reivindicació, en primer lloc, la voluntat de sensibilitzar la població de la situació que viu el Mediterrani, on moltes de les persones que es veuen obligades a abandonar els seus països hi perden la vida buscant un lloc segur per a ells i les seves famílies i, en segon lloc, reivindicar les torres, talaies, talaiots i fortificacions com a patrimoni històric i cultural

present al conjunt dels territoris de parla catalana. Aquestes construccions que al llarg de la història han tingut la utilitat defensiva i de comunicació avui serveixen de lloc d'encontre per fer el mateix, avisar del perill que correm si no obrim els ulls a les desigualtats i les injustícies.

Dissabte 13 de gener de 2024, pugem al cim de Sant Pere Màrtir representants de La Crònica de la Vida d'Esplugues, Veïns i Veïnes d'Esplugues, l'Avenç Centre Cultural i el Grup d'Estudis d'Esplugues. Unes vint persones al matí i les mateixes aproximadament a la tarda. És un acte senzill ple d'entusiasme i il·lusió, emociona veure la dificultat d'algunes persones per arribar-hi, el seu esforç, potser elles no ho saben, recorda la lluita dels que travessen aquest mar tan controvertit que tenim a prop de casa. Lúdic, turístic, preciós, ple de vida i també ple de mort, desgràcia,

vandalisme i de l'entrada de les pitjors drogues del món.

Encenem les nostres bengales, es llegeix el manifest i tot seguit cantem, amb més o menys dignitat, Viatge a Ítaca de Lluís Llach. Ens esplaiem contemplant la magnífica vista que ofereix el trosset de Collserola que pertany a Esplugues. L'any vinent serem molts més, això segur. Però el nostre neguit és saber si aquest granet de sorra serveix per a res.

AGENDA D'ACTIVITATS DEL GEE, DE GENER A JUNY 2024

Dijous 18 de gener	Assemblea General Ordinària. Casal de Cultura Robert Brillas a les 19.30h
Dissabte 13 de gener	Encesa de torres, talaies i talaiots pels Drets Humans al cim de Sant Pere Màrtir
Dijous 1 de febrer	Conferència: Història del Barri de Finestrelles Casal de Cultura Robert Brillas a les 19.30h
Dijous 7 de març	Conferència: Una història de tramvies oblidats del Baix Llobregat Casal de Cultura Robert Brillas a les 19.30h
Dijous 14 de març	Documental i Taula rodona: Els dies que no ens hem vist L'Avenç Centre Cultural a les 19.30h
Dilluns 11 de març	Sortida matinal: Visita guiada a la Universitat de Barcelona.
Març	Publicació del Pou del Vernís 76
Dijous 11 d'abril	Sant Jordi Poètic i musical amb La Coral Centenària La Coloma i presentació llibre Caves Marguery Casal de Cultura Robert Brillas a les 19.30
Dissabte 27 d'abril	Sortida cultural a Gironella
Dijous 12 de maig	Conferència: Història d'Europa. Casal de Cultura Robert Brillas a les 19.30h
Dijous 6 de juny	Conferència: a concretar Casal de Cultura Robert Brillas a les 19.30h
Juny	Publicació del Pou del Vernís 77

Butlletí d'informació del Grup d'Estudis d'Esplugues

El pou del
vernís

Consell de redacció: Equip del Grup d'Estudis
DIMARTS de 19 a 20,30 h - Telèfon: 93 371 33 50 ext. 2116

Dipòsit legal B-16145-2000. Imprimeix: NB COMUNICACIONS sccl

Grup d'Estudis d'Esplugues: Casal de Cultura Robert Brillas, c. Àngel Guimerà, 38, 08950 Esplugues de Llobregat

GRUP D'ESTUDIS D'ESPLUGUES

Pàgina web:
<http://grupestudis.entitats.esplugues.cat>
Facebook: Grup d'Estudis d'Esplugues